

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Development of Desirable Attributes Indicators for Graduate
Diploma Students in Teaching Profession Program,
Mahamakut Buddhist University

อัครเดช นีละโยธิน¹
Akkharadet Neelayothin¹

Received: 02 December 2025; Revised: 03 January 2026; Accepted: 07 January 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจและวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) และ 2) ยืนยันความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1,832 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 720 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 45 ข้อ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงและความเชื่อมั่นมาแล้ว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (EFA) และการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (CFA) ด้วยโปรแกรม SPSS และ AMOS

ผลการวิจัยพบว่า โมเดลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 13 ตัวบ่งชี้ย่อย ได้แก่ 1) ทักษะการจัดการเรียนรู้ (3 ตัวบ่งชี้) 2) ความรู้เชิงวิชาชีพครู (3 ตัวบ่งชี้) 3) คุณธรรมและจริยธรรมวิชาชีพ (4 ตัวบ่งชี้) และ 4) การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (3 ตัวบ่งชี้) โดยองค์ประกอบทั้งสี่สามารถอธิบายความแปรปรวนรวมได้ร้อยละ 89.428 ผลการวิเคราะห์ CFA พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมาก ($\chi^2 = 33.559$, $df = 26$, p -value = 0.146, GFI = 0.993, CFI = .999, RMSEA = 0.020) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (λ) เรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ คุณธรรมและจริยธรรมวิชาชีพ (1.00) การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (1.00) ความรู้เชิงวิชาชีพครู (0.98) และทักษะการจัดการเรียนรู้ (0.75)

¹ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน; Mahamakut Buddhist University Isan Campus
Corresponding Author, E-mail: aKara2511@gmail.com

คำสำคัญ: คุณลักษณะที่พึงประสงค์; หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู; การวิเคราะห์ปัจจัย

Abstract

The objectives of this research were: 1) to explore and analyze the components of desirable characteristics of students in the Graduate Diploma Program in Teaching Profession at Mahamakut Buddhist University using Exploratory Factor Analysis (EFA); and 2) to confirm the consistency of the component model with empirical data using Confirmatory Factor Analysis (CFA). The research population consisted of 1,832 students from the Faculty of Education at Mahamakut Buddhist University in the 2025 academic year. A sample of 720 students was obtained through multi-stage random sampling. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire containing 45 items, which had been validated for both validity and reliability. Data were analyzed using descriptive statistics, EFA, and CFA via SPSS and AMOS programs.

The results revealed that the model of desirable characteristics comprised 4 main components and 13 sub-indicators: 1) Learning Management Skills (3 indicators), 2) Professional Teaching Knowledge (3 indicators), 3) Professional Ethics and Morals (4 indicators), and 4) Continuous Professional Development (3 indicators). These four components accounted for 89.428% of the total variance. The CFA results indicated that the model was highly consistent with the empirical data ($\chi^2 = 33.559$, $df = 26$, $p\text{-value} = 0.146$, $GFI = 0.993$, $CFI = 0.999$, $RMSEA = 0.020$). The factor loadings (λ) ranked from highest to lowest were: Professional Ethics and Morals (1.00), Continuous Professional Development (1.00), Professional Teaching Knowledge (0.98), and Learning Management Skills (0.75).

Keywords: Desirable Characteristics; Graduate Diploma Program in Teaching Profession; Factor Analysis

บทนำ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีการศึกษาทบหนักของครู ยังคงเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา (Darling-Hammond, 2017) งานวิจัยระดับนานาชาติยืนยันว่าระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพล้วนให้ความสำคัญกับการคัดเลือกและพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านความรู้เชิงเนื้อหา ทักษะการสอน จริยธรรมวิชาชีพ และความสามารถ

ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สำหรับประเทศไทย การผลิตครูที่มีคุณภาพเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนและยกระดับการศึกษาของประเทศ สำหรับกระบวนการนิยามและประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนักศึกษาครูอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ ยังเป็นความท้าทายเชิงปฏิบัติที่ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วน จากการศึกษาของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2564) พบช่องว่างสำคัญในระบบประเมินนักศึกษาครูไทยปัจจุบัน โดยเครื่องมือประเมินส่วนใหญ่ยังคงติดกับกรอบดั้งเดิมที่มุ่งวัดความรู้เชิงทฤษฎี และทักษะปฏิบัติ พื้นฐานเป็นหลัก ขณะที่มิติสำคัญอื่น ๆ อย่างมิติทางจริยธรรมที่ขาดเกณฑ์ประเมินเชิงประจักษ์ มิติการคิดขั้นสูง และมิติภูมิปัญญาตะวันออกที่เชื่อมโยงกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ มักถูกละเลย สถานการณ์นี้สอดคล้องกับรายงานของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2568) ที่ระบุว่า สาธารณภาพพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์แห่งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546 ในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาวิชาชีพ โดยมีเป้าหมายการพัฒนาครูเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เรียนดี มีคุณธรรม ดังนี้ ครูที่มีความเป็นเลิศเป็นคนดีและเก่ง และต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน ครูที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงเรียนรู้ด้วยตนเองได้ดี เด็กไปเร็วครูต้องตามให้ทัน ทักษะเรียนรู้ตลอดชีวิต และขับเคลื่อนอนาคตของชาติ ครูต้องมีการพัฒนาการเจริญสติ เพื่อมีวิจรรณญาณ มีปัญญาสามารถใช้ชีวิตที่ดี แก้ปัญหาต่าง ๆ ในทางที่ถูกต้องได้ในระยะยาว และบูรณาการกับสมรรถนะครูที่มีอยู่แล้ว

ความท้าทายดังกล่าว ยิ่งทวีคูณเมื่อพิจารณาบริบทเฉพาะของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในฐานะแหล่งบ่มเพาะครูตามแนวพุทธศาสตร์ที่ผสมผสานพุทธปัญญากับศาสตร์การสอนสมัยใหม่ แม้สถาบันการศึกษาพุทธศาสนาจะมีปรัชญาการศึกษาที่เป็นเอกลักษณ์ แต่งานวิจัยของวรารักษ์ พูลสวัสดิ์ และปัญญา รุ่งเรือง (2567) พบว่า ผู้ใช้บัณฑิตต้องการให้หลักสูตรผลิตบัณฑิตที่มีจุดเด่นด้านมีจิตอาสาและเป็นครูสังคมศึกษามีอาชีพ มีภาวะผู้นำด้านการเป็นพิธีกรจัดพิธีการ พิธีกรรม และเป็นผู้นำกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน การเน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริง หรือรู้เห็นตามที่มีนเป็นตลอดจนรู้แจ้งความจริงที่เป็นสากลของสิ่งทั้งปวง จนถึงขั้นรู้เท่าทันธรรมดาของโลกและชีวิต ที่ทำให้มีจิตใจเป็นอิสระ ปลอดภัย ไร้ทุกข์ เข้าถึงอิสรภาพโดยสมบูรณ์ หลักทั้ง 3 ประการแห่งไตรสิกขา ที่กล่าวมานี้ เป็นการศึกษาที่ฝึกคนให้เจริญพัฒนาขึ้นไปในองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านของชีวิตที่ดียิ่ง ที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า การฝึกศึกษาที่จะให้มีชีวิตที่ดียิ่ง เป็นสิกขา ชีวิตดียิ่งที่เกิดจากการฝึกศึกษานั้น เป็นมรรคพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต, 2562) ดังนั้น การพัฒนารอบตัวบ่งชี้และเครื่องมือประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนักศึกษาครูที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางพุทธศาสนาจึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วน

การศึกษาครั้งนี้ อาศัยกรอบแนวคิดจากมาตรฐานวิชาชีพครู (คุรุสภา, 2562) ซึ่งกำหนดสมรรถนะครูในด้านความรู้ ทักษะ จริยธรรม และการพัฒนาตนเอง ร่วมกับแนวคิดการพัฒนาครูตามหลักพุทธธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551) ที่เน้นการปลูกฝังจริยธรรมและจิตวิญญาณความเป็นครู โดยบูรณาการกับแนวทางการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 (Darling-Hammond, 2017;

Fullan, 2020) ที่มุ่งสร้างครูให้เป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ งานวิจัยยังใช้หลักการทางจิตมิติ (Psychometrics) ผ่านการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) ตามแนวทางของ Hair et al. (2010) และ Kline (2015) เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ที่มีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ กรอบแนวคิดดังกล่าวไม่เพียงให้ฐานทฤษฎีในการกำหนดตัวบ่งชี้เริ่มต้น แต่ยังช่วยในการตีความและอภิปรายผลการวิจัยที่ได้ โดยเฉพาะการผสมผสานองค์ความรู้ด้านวิชาชีพครูกับคุณค่าทางพุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของสถาบันการศึกษาในครั้งนี้

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว การวิจัยนี้จึงมุ่งตอบคำถามการวิจัยหลักว่า องค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประกอบด้วยอะไรบ้าง และโมเดลที่ได้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากน้อยเพียงใด เพื่อนำไปสู่การพัฒนากรอบตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของสถาบัน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในการพัฒนาคุณภาพการผลิตครู

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis EFA)
2. เพื่อยืนยันความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ได้จากการสำรวจกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis CFA)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยมีกระบวนการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้มุ่งศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2568 จำนวน 720 คน จากประชากรนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1,832 คนซึ่งได้จากการคำนวณขนาดตัวอย่างโดยอ้างอิงจากจำนวนพารามิเตอร์ในโมเดล (36 พารามิเตอร์) โดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) ในการเลือกวิทยาเขตและชั้นปี.

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพผู้ตอบ (เพศ, อายุ, ชั้นปี, สาขา) แบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

และ ตอนที่ 2 แบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาครู เป็นมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ (มากที่สุด ถึง น้อยที่สุด) จำนวน 45 ข้อ คิดจากกรอบตัวบ่งชี้เริ่มต้น 13 ตัวบ่งชี้ใน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทักษะการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยตัวชี้วัด การออกแบบและวางแผนการเรียนรู้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล 2) ความรู้เชิงวิชาชีพครู ประกอบด้วยตัวชี้วัด บูรณาการความรู้และการจัดการเรียนรู้ ความเข้าใจโครงสร้างสาขาวิชา และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี 3) คุณธรรมและจริยธรรมวิชาชีพ ประกอบด้วยตัวชี้วัด จรรยาบรรณวิชาชีพครู พลเมืองที่ดีและจิตสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ และความซื่อสัตย์ สุจริต และความโปร่งใส 4) การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วยตัวชี้วัด การเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาผ่านชุมชนวิชาชีพ และการวิจัยในชั้นเรียนและนวัตกรรม และนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าที่ได้มากกว่า 0.50 ทุกข้อและค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.889 และรายองค์ประกอบมีค่าตั้งแต่ 0.884 ถึง 0.973 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 0.70 ที่ยอมรับได้ แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความคงที่และสม่ำเสมอในการวัดตัวแปร ทำให้สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยได้อย่างมั่นใจ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุญาตเก็บข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แจกแบบสอบถามในรูปแบบ Google Form ผ่านช่องทางออนไลน์ กำหนดระยะเวลาตอบแบบสอบถาม 3 สัปดาห์ และส่งคำร้องขอความร่วมมือเพิ่มเติมในกรณีที่ได้ตอบไม่ครบ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนครบ 100% และตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ก่อนการวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและเกณฑ์การแปลความ

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถาม และนำมาวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ นอกจากนี้ ได้ทำการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติอนุมาน โดยใช้การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (EFA): ใช้วิธี Principal Component Analysis กับ Rotation แบบ Varimax ตามเกณฑ์ ได้แก่ ค่า KMO > 0.80 และ Bartlett's Test มีนัยสำคัญ ($p < .05$) ค่า Eigenvalue > 1.0 และ Factor Loading ≥ 0.40 และการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (CFA): ใช้โปรแกรม AMOS เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดล (Model Fit) กับเกณฑ์ ได้แก่ $\chi^2/df < 3.0$ CFI, TLI, GFI > 0.90 และ RMSEA < 0.08

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ด้วยวิธี Principal Component Analysis พร้อมกับการหมุนแกนแบบ Varimax พบว่า โมเดลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาครู ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ซึ่งรวมกันสามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ

ละ 89.428 โดยองค์ประกอบทั้ง 4 สอดคล้องกับกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ literature review เป็นอย่างดี กล่าวคือ

ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ (LMS) ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 3 ตัว ได้แก่ การออกแบบและวางแผนการเรียนรู้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ซึ่งมีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง 0.689 ถึง 0.945

ด้านความรู้เชิงวิชาชีพครู (TPK) ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 3 ตัว ได้แก่ บูรณาการความรู้และการจัดการเรียนรู้ ความเข้าใจโครงสร้างสาขาวิชา และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.836 ถึง 0.928

ด้านคุณธรรมและจริยธรรมวิชาชีพ (PEM) ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 4 ตัว ได้แก่ จรรยาบรรณวิชาชีพครู พลเมืองที่ดีและจิตสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ และความซื่อสัตย์ สุจริต และความโปร่งใส ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.857 ถึง 0.949

ด้านการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (CPD) ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 3 ตัว ได้แก่ การเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาผ่านชุมชนวิชาชีพ และการวิจัยในชั้นเรียนและนวัตกรรม ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.913 ถึง 0.964 ดังแสดงในตารางที่ 1

Item	องค์ประกอบ			
	1	2	3	4
LMS 1	.945			
LMS 2	.945			
LMS 3	.689			
TPK 1		.928		
TPK 2		.836		
TPK 3		.881		
PEM 1			.940	
PEM 2			.949	
PEM 3			.940	
PEM 4			.857	
CPD 1				.964
CPD 2				.935
CPD 3				.913

ตารางที่ 1 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading)

จากตารางที่ 1 พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจสามารถสกัดได้ 4 องค์ประกอบที่มีค่า Eigenvalue มากกว่า 1 โดยมีค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 89.428 % ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 60% ที่ยอมรับได้ในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Hair et al., 2010) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของทุกตัวบ่งชี้มีค่าตั้งแต่ 0.689 ถึง 0.964 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 0.50 ที่แนะนำ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

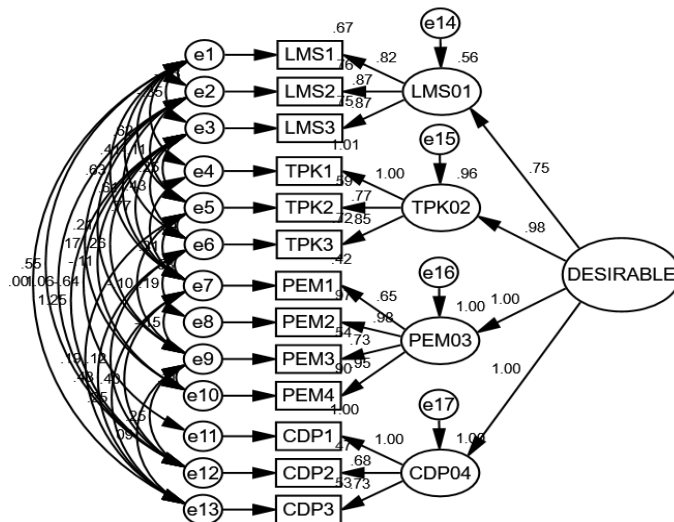
หลังจากการวิเคราะห์ EFA ได้นำโมเดล 4 องค์ประกอบ 13 ตัวบ่งชี้ มาทดสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วย CFA โดยใช้โปรแกรม AMOS 24.0 ร่วมกับวิธีประมาณค่าพารามิเตอร์แบบ Maximum Likelihood Estimation หลังจากตรวจสอบสมมติฐานพื้นฐานพบว่าข้อมูลมีลักษณะการแจกแจงแบบปกติที่เหมาะสม ผลการวิเคราะห์ CFA พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมาก ตามเกณฑ์ดัชนีความสอดคล้องต่าง ๆ ดังแสดงในตารางที่ 2 และภาพที่ 1

องค์ประกอบ	λ	S.E.	t	สัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R2)	ความคลาดเคลื่อนของตัวบ่งชี้ (e)
ทักษะการจัดการเรียนรู้ (LMS)	0.75	-	-	0.56	0.11
ความรู้เชิงวิชาชีพครู (TPK)	0.98	.32	21.29	0.95	0.01
คุณธรรมและจริยธรรมวิชาชีพ (PEM)	1.00	.32	20.94	1.00	0.00
การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (CPD)	1.00	.32	20.88	1.00	0.00

P < .01

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์

จากตารางที่ 2 สามารถสร้างโมเดลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ดังภาพที่ 1

Chi-square=33.559, df=26, p=.146
CMIN/DF=1.291, SRMR=.005, RMSEA=.020, GFI=.993,
AGFI=.977, CFI=.999, NFI=.998

ภาพ 1 ผลการวิเคราะห์โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

จากตารางที่ 5 และภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก พิจารณาจากค่าไค - สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 33.559 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 26 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (P - value) เท่ากับ 0.146 นั่นหมายถึงค่าไค - สแควร์ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.993 มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.977 และค่าความคลาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ 0.020 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (EFA) และยืนยันด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (CFA) อภิปรายได้ตามลำดับดังนี้

1. การอภิปรายผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis EFA) ผลการวิเคราะห์ EFA พบว่าการค้นพบองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ (1) ทักษะการจัดการเรียนรู้ (2) ความรู้เชิงวิชาชีพครู (3) คุณธรรมและจริยธรรมวิชาชีพ และ (4) การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญกับกรอบมาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา (2562) ที่กำหนดสมรรถนะครูใน 3 มาตรฐานหลัก อันได้แก่ มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตนซึ่งแสดงว่าตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นมีความครอบคลุมตามกรอบมาตรฐานระดับชาติ ประเด็นสำคัญคือ องค์ประกอบด้านคุณธรรมและจริยธรรมวิชาชีพ ปรากฏเป็นองค์ประกอบที่ชัดเจนและมีตัวบ่งชี้มากที่สุด (4 ตัวบ่งชี้) สะท้อนบริบทเฉพาะของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในฐานะสถาบันพุทธศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังจริยธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 เป็นพื้นฐานของจิตวิญญาณความเป็นครู สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (2551) ได้เทศนาไว้ว่า พุทธธรรมเป็นเรื่องของการรู้เข้าใจ และปฏิบัติหรือใช้ประโยชน์จากความจริงของธรรมชาติ เราจะให้คนศึกษา ที่เรียกว่าเราจะพัฒนาคน เราก็ต้องรู้จักคนและเราจะรู้จักคน ก็ต่อเมื่อรู้ธรรมชาติของคน เราหวังว่า ถ้าเรานำพุทธธรรม มาใช้ในการฝึกหัดครู ก็จะทำให้การฝึกครุนั้นเป็นไปโดยถูกต้อง และได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ การฝึกหัดครูคืออะไร ก็คงตอบได้ง่ายๆ ว่า การฝึกหัดครู คือการทำให้เป็นคน เราเอาคนที่เป็นธรรมดาทั่ว ๆ ไป มาทำให้เป็นคน การทำให้เป็นคน ก็คือทำให้เขามีความเป็นครู เพราะว่าคนที่จะเป็นครูก็ต้องมีความเป็นครู ถ้าคนผู้ใดมีความเป็นครู คนผู้นั้นก็เป็นครู พุดง่าย ๆ ว่า ครู คือคนที่มีความเป็นครู ซึ่งเป็นประเด็นเดียวกับชาติเมธีหงษา และวัชระ งามจิตรเจริญ (2563) ที่ได้ศึกษาแนวทางปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทยของ ที่พบว่า มีความรู้อย่างลึกซึ้งในภาษาบาลีและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก โบราณราชประเพณี และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ สามารถวิเคราะห์ วิพากษ์ และค้นคว้าวิชาการด้านพระพุทธศาสนา โดยมี

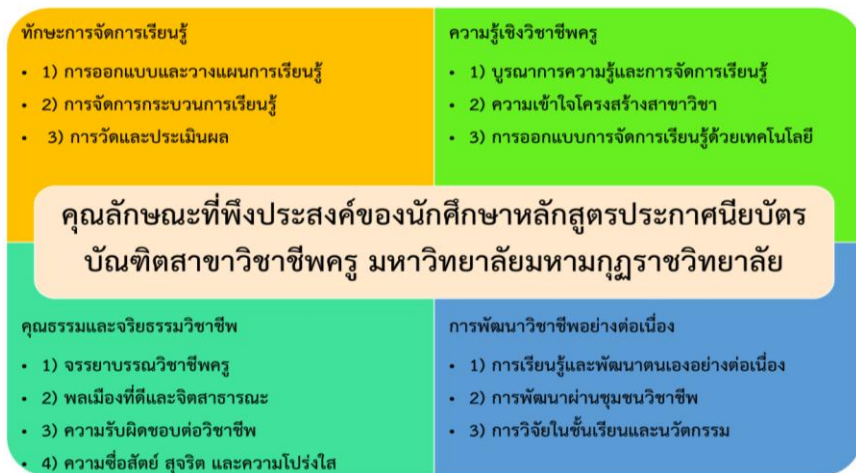
เป้าหมายเพื่อผลิตผลงานทางพุทธศาสนศึกษาที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมได้ สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และการรักษาพระธรรมวินัยเป็นไปอย่างถูกต้องดีงามโดยเคร่งครัด เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมได้อย่างถูกต้อง

2. การอภิปรายผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis CFA) ผลการวิเคราะห์ CFA พบว่า โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมาก ผ่านเกณฑ์ดัชนีความสอดคล้องที่สำคัญทั้งหมด ($\chi^2/df = 1.291$, CFI = .999, TLI = .998, RMSEA = .020, SRMR = .005) ซึ่งเป็นไปตามข้อเสนอของ Hu และ Bentler (1999) ที่ระบุว่าโมเดลที่ดีควรมี CFI > .95, TLI > .95, RMSEA < .06 และ SRMR < .08 และการที่ค่า RMSEA มีค่าต่ำเพียง .020 แสดงว่าโมเดลมีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าต่ำมาก (Browne & Cudeck, 1993) ส่วนค่า SRMR ที่ .005 ซึ่งต่ำกว่า .05 ยืนยันความเหมาะสมของโมเดลในระดับดีเยี่ยม โดยองค์ประกอบด้านคุณธรรมและจริยธรรมวิชาชีพ (PEM) และการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (CPD) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ($\lambda = 1.00$) แสดงว่าองค์ประกอบทั้งสองมีอิทธิพลสูงต่อการเป็นครูมืออาชีพในบริบทพุทธศาสตร์ ผลนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2020) ที่เสนอว่าครูในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็น ตัวแทนการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เพียงมีทักษะการสอน แต่ต้องมีจิตวิญญาณและความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ รวมทั้งสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่วนองค์ประกอบด้านทักษะการจัดการเรียนรู้มีค่าน้ำหนักต่ำที่สุด ($\lambda = 0.75$) อาจสะท้อนว่าในบริบทสถาบันพุทธศาสตร์ ทักษะการสอนอาจถูกมองเป็นเครื่องมือ ขณะที่ จิตวิญญาณความเป็นครู (ซึ่งรวมอยู่ใน PEM และ CPD) ถือเป็นแก่นแท้ที่สำคัญกว่า การค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Darling-Hammond (2017) ที่พบว่าในสถาบันการศึกษาที่มีอัตลักษณ์เฉพาะทางวัฒนธรรม มิติทางจิตวิญญาณและค่านิยมมักมีน้ำหนักมากกว่ามิติทางเทคนิค

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ ได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบโมเดลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน 13 ตัวบ่งชี้ เป็นความใหม่ทางวิชาการของโมเดล ซึ่งการพัฒนาตัวบ่งชี้เฉพาะบริบทเป็นครั้งแรกที่มีการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูที่ออกแบบเฉพาะสำหรับสถาบันพุทธศาสตร์ในประเทศไทย โดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ปัจจัยทั้ง EFA และ CFA อย่างครบวงจร การยืนยันความสำคัญของมิติทางจิตวิญญาณ: งานวิจัยนี้ให้หลักฐานเชิงประจักษ์ว่าในบริบทสถาบันพุทธศาสตร์ มิติทางจิตวิญญาณและจริยธรรมไม่ใช่เพียงคุณลักษณะเสริม แต่เป็นคุณลักษณะหลัก ที่มีน้ำหนักมากกว่าความรู้และทักษะ และการเสนอกรอบการพัฒนาครูแบบบูรณาการ: โมเดลเสนอแนวทางพัฒนาครูที่ไม่ได้แยกส่วนระหว่าง "วิชาชีพ" กับ "จิตวิญญาณ" แต่เป็นการพัฒนาร่วมกันอย่างเป็นองค์รวม ตาม

แนวคิดพุทธศาสนาเพื่อการศึกษา (Buddhist Education) โดยมีรายละเอียดดังนี้ และแสดงในภาพที่ 2

ภาพ 2 โมเดลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาสามารถสรุปภาพรวมได้ว่า การวิเคราะห์โมเดลตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยพบว่า โมเดลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 13 ตัวบ่งชี้ย่อย ได้แก่ 1) ทักษะการจัดการเรียนรู้ (3 ตัวบ่งชี้) 2) ความรู้เชิงวิชาชีพครู (3 ตัวบ่งชี้) 3) คุณธรรมและจริยธรรมวิชาชีพ (4 ตัวบ่งชี้) และ 4) การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (3 ตัวบ่งชี้) โดยองค์ประกอบทั้งสี่สามารถอธิบายความแปรปรวนรวมได้ร้อยละ 89.428 ผลการวิเคราะห์ CFA พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมาก ($\chi^2 = 33.559$, $df = 26$, $p\text{-value} = 0.146$, $GFI = 0.993$, $CFI = .999$, $RMSEA = 0.020$) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (λ) เรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ คุณธรรมและจริยธรรมวิชาชีพ (1.00) การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (1.00) ความรู้เชิงวิชาชีพครู (0.98) และทักษะการจัดการเรียนรู้ (0.75)

ดังนั้น ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ด้านสำคัญ ได้แก่ ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำหรับการพัฒนาหลักสูตร: คณะศึกษาศาสตร์และสถาบันผลิตครูอื่น ๆ สามารถนำโมเดลและตัวบ่งชี้ไปใช้เป็นกรอบมาตรฐานอ้างอิง ในการออกแบบหลักสูตรและการเรียนการสอนให้ครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านอย่างสมดุล

1.2 สำหรับการพัฒนานักศึกษาครู: ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการบูรณาการระหว่างศาสตร์การสอนกับหลักพุทธธรรมอย่างชัดเจน เช่น การใช้กรณีศึกษาเชิงจริยธรรม การออกแบบการเรียนรู้โดยยึดหลักไตรสิกขา และการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในบริบทพุทธ

1.3 สำหรับการประเมินผล: สถาบันควรนำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นเครื่องมือประเมินพัฒนาการของนักศึกษาครูอย่างเป็นระบบ และใช้ข้อมูลที่ได้เพื่อการปรับปรุงหลักสูตรและการให้คำปรึกษารายบุคคล

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การขยายกลุ่มประชากร: ควรศึกษาวิจัยกับนักศึกษาครูจากสถาบันพุทธศาสนาอื่นๆ หรือขยายไปยังครูประจำการ เพื่อทดสอบความคงที่ของโมเดล (Measurement Invariance Testing) ในบริบทที่กว้างขึ้น

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ: ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะแต่ละด้านอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักพุทธ

2.3 การวิจัยระยะยาว: ควรมีการติดตามศึกษาพัฒนาการของคุณลักษณะเหล่านี้ของนักศึกษาครูหลังจากสำเร็จการศึกษาและเข้าสู่วิชาชีพแล้ว เพื่อตรวจสอบความยั่งยืนและประสิทธิผลของการผลิตครู

2.4 การพัฒนานวัตกรรม: ควรมีการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมหรือโปรแกรมการพัฒนาตนเองที่เฉพาะเจาะจงสำหรับการเสริมสร้างคุณลักษณะแต่ละด้าน โดยเฉพาะด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่พบว่ามีความสำคัญสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม. (2564). *รายงานการประเมินคุณภาพการผลิตครูในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564*. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2568, จาก <https://www.dop.go.th/th/know/1/2406>
- ครูสภา. (2562). *ข้อบังคับครูสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4)*. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2568, จาก https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/E/068/T_0018.PDF
- ชาติเมธี หงษา และวัชระ งามจิตรเจริญ. (2563). *แนวทางปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทย*. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2568, จาก <https://www.digiverse.chula.ac.th/Info/item/dc:15286>
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2544). *ไตรสิกขา: ระบบการศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2568, จาก <https://www.payutto.net/book-content/ไตรสิกขา-ระบบการศึกษา/>

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *หลักพุทธธรรมในการพัฒนาครู*. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2568, จาก https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/306
- พูลสวัสดิ์ วราภรณ์ และรุ่งเรือง ปัญญา. (2567). *วิเคราะห์คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2568. จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Palisueksabuddhaghosa/article/view/267378>
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2568). *สาระการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21*. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2568, จาก <https://www.ksp.or.th/2025/11/06/59515/>
- สุนทรีย วงศ์วิลาสินี. (2563). คุณลักษณะของครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 12(1), 45-62.
- Browne, M. W. & Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. In K. A. Bollen & J. S. Long (Eds.), *Testing structural equation models* (pp. 136-162). Newbury Park: Sage publications.
- Darling-Hammond, L. (2017). Teacher education around the world: What can we learn from international practice?. *European Journal of Teacher Education*, 40(3), 291-309.
- Fullan, M. (2020). *The new meaning of educational change*. 5th ed. Teachers College Press.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis*. 7th ed. Prentice Hall.
- Hu, L. & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- Kim, J. O. & Mueller, C. W. (1978). *Factor Analysis: Statistical Methods and Practical Issues*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*. 4th ed. Guilford Press.
- Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory*. 3rd ed. McGraw-Hill.
- OECD. (2018). *OECD Future of Education and Skills 2030: Conceptual learning framework*. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2568, จาก http://www.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/transformational-competencies/Transformative_Competencies_for_2030_concept_note.pdf